

RAZVOJNE FAZE PREDŠOLSKEGA OTROKA ali KAJ ZMORE VAŠ OTROK PRI DOLOČENI STAROSTI?

Starši imamo v življenju svojega otroke različne naloge. Ena najpomembnejših nalog je skrbeti za zdrav razvoj in zadovoljitev otrokovih osnovnih potreb ter ustvariti otroku ljubeče in spodbudno okolje, kar mu bo dajalo občutek zaupanja, ugodja, pomembnosti in bo prispevalo k oblikovanju otrokove pozitivne samopodobe. Predšolski otrok se uči z zgledom in posnemanjem, zato je pomembno, kako se starši pred otrokom vedejo in izražajo.

Da pa starši ustrezno spodbujajo otrokov razvoj in od njega ne zahtevajo nalog, ki presegajo njegove zmožnosti, je dobro poznati značilnosti starostnih obdobj. Bistvene značilnosti so v nadaljevanju povzete po literaturi različnih avtorjev, nanje pa se pri svojem delu opiramo in jih opažamo tudi vzgojiteljice. Seveda so pri vsakem posamezniku možna odstopanja v značilnostih, vendar v povprečju pri otrocih razvoj poteka približno tako:

STAROST OTROKA	GIBANJE	GOVOR	ZAZNAVANJE in INTELEKTUALNE SPOSOBNOSTI	SOCIALNI RAZVOJ
1 leto	Otrok se kobaca, ob opori hodi. V roki zna držati predmete. Žlico drži samostojno in strese vse manj hrane.	Otrok razume osnovne besede in jih nekaj tudi izgovori. Izpolnjuje preproste naloge (ne, pridi). Posluša in oponaša zvoke iz okolice, imitira glasove.	Otrok prepoznava predmete iz svoje okolice, najde skriti predmet in izroči predmet na zahtevo. V ospredju je učenje s poskusi in napakami.	Otrok ob pomoči odraslega pije iz skodelice, žveči hrano in pomaga pri oblačenju. Oponaša preprosta dejanja, na prepoved se odzove s prekinitvijo dejavnosti. Pokaže s prstom v zeleno smer. Ne odziva se na čustvene dražljaje iz okolice.

<p>2 leti</p>	<p>Otrok samostojno hodi, zna teči, a se ne zna hitro obračati ali ustaviti, začne dojemati ritem, brez opore pobere predmet iz tal, po stopnicah se spušča ob opori. Meče in pobira predmete, niza kroglice na nit, gradi stolp iz kock, riše spiralne čačke, žogo lovi nespretno.</p>	<p>Otrok na zahtevo izgovori svoje ime in odgovarja na vprašanja, ki se tičejo njega.</p>	<p>Otrok obrne narobe obrnjeno slikanico in si jo ogleduje. Imenuje eno barvo in oceni vir zvoka iz drugega prostora. Obvladuje preproste ovire, na zahtevo pokaže pet delov telesa. Združuje identične oblike in barve v skupine.</p>	<p>Otrok zna sleči oblačila in zapeti zadrgo. Pije iz skodelice in je ponoči pretežno suh. Igra se ob vrstnikih, občasno jim pokaže ali da igračo. Začne ga zanimati skupinska igra, značilna sta ključovalnost in trma ter ljubosumje.</p>
<p>3 leta</p>	<p>Po stopnicah se spušča brez opore, sonožno poskakuje, hodi po prstih in peti, naprej in nazaj, teče stabilno in hitro, nekaj sekund lahko stoji na eni nogi. Zna voziti tricikel. Gnete, nenatančno reže s škarjami, zлага kocke v niz, oponaša risanje kroga, vodoravne in navpične črte, razporedi tri like v okvirčke, riše z vodenimi barvicami. Zna jesti z vilico.</p>	<p>Otrok o sebi govori v tretji osebi. Zaključi zadnji zlog ali besedo znane pesmi. Razume predloge NA, V, ZRAVEN. Pripoveduje svoja doživetja, uporablja zaimke in množino, razume in odgovarja na vprašanja.</p>	<p>Otrok prepozna sebe na fotografiji in opazi drobne podrobnosti, prepozna knjigo po platnici. Razlikuje hladno od toplega, prepozna največje in najdaljše. Like zaporedja po obliki in razvršča okrogle ploščice po barvi ali velikosti. Opaža količino malo: veliko. Pogosta je simbolna igra, igra pretvarjanja in igra vlog.</p>	<p>Otrok pozna svoje ime, starost, spol. Otrok krajši čas ostane z znano osebo, oblači posamezna oblačila (nogavice, hlačke, copate). Igra se po lastni iniciativi in uživa, ko lahko pomaga odraslim. Pridruži se skupinski vodeni igri, pospravi igračke. Če ga omejemo, dobi napade besa.</p>
<p>4 leta</p>	<p>Otrok koraka v ritmu glasbe, hodi po ravni črti z eno nogo pred drugo, sestopa po stopnicah, skoči z druge stopnice, preskoči oviro, pleza, v teku brcne žogo. Poskuša narisati človeka »glavonožca«,</p>	<p>Otrok ima dolge samogovore, popolne povedi, razumljiv govor. Postavlja vprašanja, ubesedi dogajanje in opisuje dejanja na sliki.</p>	<p>Razlikuje in prepozna zvoke in glasove. Razvršča po barvi, obliki ali velikosti. Opazi manjkajoče podrobnosti na risbi. Sestavi</p>	<p>Otrok nadzoruje izločanje, vendar potrebuje pomoč pri higieni. Začenja sprejemati preprosta pravila igre,</p>

	preriše kvadrat in črke. Otrok je samostojen pri umivanju in oblačenju.		sestavljanko iz 12 delov, prepoznava predmete po otipu brez gledanja. Nadaljuje nedokončano zaporedje.	kooperativna igra z vrstniki in prve simpatije. Pojavijo se čustva sramu, zavisti, upanja in ponosa ter prvi estetski občutki.
5 let	Otrok teče in pri teku menja smer, poskakuje po eni nogi, stoji na prstih, skače s kolebnico, z obema rokama ujame majhno žogo. Shematsko nariše človeka, podobe na risbah so prepoznavne, reže s škarjami.	Otrok pripoveduje kratke zgodbe, pripoveduje zgodbo ob risbah, prepoznava nekatere črke abecede. Odgovarja na preprosta vprašanja in postavlja vprašanja »kdaj zakaj, kako?«. Razume predloge za in pred.	Vid je popolnoma razvit, prepozna izvor bolečine. Sestavi sliko iz štirih delov, orientira se v času, opazi in razlikuje podobnosti in razlike.	Otrok se rad igra z vrstniki istega spola. Zanima se za spolne organe, možno je samozadovoljevanje. Popolnoma obvladuje izločanje. Strah ga je teme in domišljijских bitij.
6 let	Otrok vozi kolo, sonožno poskakuje kolebnico, ujame in v smeri vrže žogo. Reže in lepi preproste like, uporablja šilček, zabija s kladivom, navija nit na tulec, je popolnoma samostojen pri oblačenju- zaveže vezalke s pentljo.	Otrok govori pravilno in razločno, izgovarja vse glasove, po poslušanju obnovi kratko zgodbo. Sprašuje po pomenu besed.	Ostrina vida je skoraj enaka kot pri odraslih, razvita je sposobnost zaznavanja razlik med podobnimi slikami. Ve katera je leva in desna roka, navaja razlike med predmeti. Izvrši 3 naloge, ki mu jih zastavimo hkrati, razvršča logične naloge po velikosti, obliki, barvi.	Otrok ima svoje najljubše prijatelje, upošteva pravila pri igri. Razvito ima empatijo in kaže zaščitniško vedenje. Razvit ima strah za realne dogodke in pred nadnaravnimi bitji. Lahko mu zaupamo manjšo vsoto denarja in ga učimo ravnanja z denarjem.

(Povzeto po: Ivič, 2002)

IGRA IN IGRAČE:

Igra je dejavnost , ki jo posameznik izvaja zaradi lastnega zadovoljstva ne glede na njen končni izid in ni vezana na neposredno zadovoljevanje njegovih potreb ani na zahteve, ki jih predenj postavlja okolje (Nemeč, Krajnc, 2011 po Zupančič,1999; po Marjanovič Umek in Zupančič, 2011).

Različni avtorji igro delijo na:

- FUNKCIJSKA IGRA (prijemanje, metanje, odpiranje in zapiranje, kotaljenje, posnemanje glasov, igranje s prsti)
 - DOJEMALNA IGRA (igra vlog, posnemanje domišljjskih junakov, poslušanje, opazovanje)
 - SIMBOLNA IGRA (posnemanje)
- USTVARJALNA IGRA (gradnja, umetniško ustvarjanje, risanje, izmišljanje zgodb)
- KONSTRUKCIJSKA IGRA (gradnja, oblikovanje, pisanje)
 - IGRE S PRAVILI (skupinske gibalne igre, namizne igre, igre petja)
- (Nemeč, Krajnc, 2011)

M. Parten (1932) je na podlagi opazovanja socialnega vidika proste igre predšolskih otrok opredelila šest vrst igre:

1. IGRA BREZ UDELEŽBE - kadar se otrok ne igra, ampak le opazuje
 2. OPAZOVALNA IGRA – kadar otrok opazuje igro otrok in se z njimi vključuje v pogovor, ne pa v samo igro
 3. SAMOSTOJNA IGRA – otrok se sam igra z igračami, ki so različne od igrač s katerimi se igrajo drugi otroci
 4. VZPOREDNA IGRA – igra se nanaša na otrokovo samostojno igro, ki poteka v bližini drugih otrok, igrajo pa se s podobnimi igračami
 5. ASOCIATIVNA IGRA – otrok se igra z drugimi otroki, posojajo si igrače, njihova igra je podobna ali enaka, vendar nimajo skupnega cilja
 6. SODELOVALNA IGRA – otroci se igrajo v skupini in imajo skupni cilj, v igri si otroci razdelijo delo in prevzemajo različne vloge.
- (T. Kavčič, 2004)

STAROST OTROKA	PRIMERNA IGRAČA/ IGRA
12-18 MESECEV	Pri tej starosti se zna malček že dobro plaziti in vsaj ob opori tudi hoditi. Prav tako je govor tako napredoval, da uživa ob pripovedovanju in poslušanju. Rad posluša otroške pesmice, ki so odlične tudi za učenje jezika. Pritegnejo ga slikanice, ki so prijetne na otip, z živobarvnimi ilustracijami, igrače, ki se zložijo druga v drugo, vstavljanke, natikanke, igrače, ki se jih vleče ali poriva. Otroku so zanimiva likovna

	dela: barvanje, lepljenje, slikanje, odtisi rok.
18 MES- 2 LET	Pri tej starosti so otroku zanimive igre, ki ponazarjajo dejavnosti odraslih.:preoblačenje dojenčkov , zabijanje plastičnih čepkov s kladivom, različna orodja, inštrumenti, glasbene igrače. Otroci radi poslušajo zgodbe, pesmice in slikajo s prsti ter gnetejo figurice iz plastelina.
2- 3,5 LET-	Otrok pri tej starosti postaja vse bolj samostojen, vse bolj obvlada jezik in je gibalno spreten. Rad preizkuša, gradi, sestavlja in potem to podira in razstavlja. Otrok je vedoželjen, zanimajo ga opisi narave in ponazarjanje dejanj odraslih- otroku je všeč, če pomaga odraslim, postaja samostojen pri oblačenju. Od individualne igra prehaja k vzporedni (več otrok se igra po svoje).
3,5- 5 LET	V tem obdobju postanejo pomembni vrstniki in igranje z drugimi otroki. Otrok je zelo radoveden, saj je vedno bolj samostojen in vedno več zmore sam. Sposoben je daljše koncentracije, zato si otrok lahko ogleduje lutkovne predstave, otroške prireditve, živalski vrt- doživetja, ki so z dodatnim opisom in obnavljanjem še posebej poučna. Prednost imajo izštevanke, pesmice, socialne igre..., likovno ustvarjanje: risanje, barvanje, lepljenje...
5-7 LET	Otrok se približuje šoli, je vse bolj samostojen, zanima se za branje, pisanje, številke. Ker je finomotorika že dobro razvita rad natika, sestavlja, natančno barva, lepi. Otroku so zanimive naprave in igre vlog (trgovina, knjižnica...), igrala na katerih se lahko giblje (tobogan, plezala, kolo, igre z žogo) (povzeto po Stoppard, 1992)

OTROKOVA RISBA:

Razvoj otroške risbe je tesno povezan z otrokovim mišljenjem, govorom, socialnim in čustvenim razvojem. (L.M. Umek, 2004 po Belamarić, 1986; Thomas in Silk, 1990).

O razvoju otroške risbe govorimo od trenutka, ko otrok lahko drži pisalo, med 12. in 15. mesecem starosti. Razvija se do približno 11 leta. (Nemeč, Krajnc, 2011)

Razvoj pa poteka tako:

1. **ČEČKANJE (1 – 3 LET) :** Čečkanje je prva, najnižje stopnja risanja, ki okvirno poteka od enega leta do približno treh let starosti. Je drobna gibalna dejavnost ob kateri otrok razvija motoriko in na papirju pušča določene sledi, črte različnih oblik. Na začetku so značilne krožne črte, okrog 18. meseca pa že razume odnos med dejavnostjo (risanjem) in narisano obliko (risbo).
2. **SIMBOLNA STOPNJA(3 -9 LET):** Prehod med stopnjo čečkanja in simbolno stopnjo risanja se imenuje NAKLJUČNI REALIZEM- to pomeni, da otrok narisano čačko poimenuje, ve, kaj je narisal. Za otroke med približno tretjim in šestim letom starosti je značilna PREDSHEMATSKA STOPNJA/ INTELEKTUALNI REALIZEM- otrok riše enostavne in grobe sheme, ki predstavljajo enake, podobne ali različne predmete in osebe.
 - *načelo sosedstva oz. bližine prvin:* otrok predmete, ki so blizu tako nariše, vendar ne upošteva velikosti,

- *načelo ločevanja*: otrok s črto loči trup in noge pri človeški figuri ali z obkrožanjem prikaže, kar je znotraj nečesa,
- *načelo reda*: otrok nariše npr. sonce zgoraj, drevo spodaj, a ne upošteva skladnosti, globine, perspektive.

Za to obdobje je značilna t.i. RENTGENSKA RISBA (dojenček v maminem trebuhu, ljudje v avtu)

Po obdobju predshematske stopnje je značilna SHEMATSKA STOPNJA/ VIZUALNI REALIZEM, (6-9 let), ko je otrok že sposoben razlikovati osebe, živali, predmete, podobe so vse bolj podobne resničnim objektom. Otrokove risbe postajajo celovite in opisujejo dogajanje v časovnem zaporedju, posamezne figure so v gibanju.

RISANJE ČLOVEŠKE FIGURE:

- SPIRALA: je najpogosteje eden prvih simbolov za človeka. Dveletnik nariše veliko spiral ali veliko krogov, ki predstavljajo človeka.
- KROG Z ENO ALI VEČ ČRTAMI: otrok v starosti dveh do treh let pri risanju človeka narisane krogu doda eno ali več črt.
- GLAVONOŽEC: je krog, ki stoji na dveh navpičnih črtah. S starostjo glavonožec dobiva obliko konvencionalne človeške figure. Štiriletniki v krog glavonožca že dodajo oči in usta, pet- šestletniki pa že narišejo glavo, tru, roke in noge.

(L.M. Umek, 2004)

Pripravila: D. Gjerek, po literaturi:

- **Razvojni koraki:** pregled osnovnih značilnosti otrokovega razvoja od rojstva do sedmega leta/ Ivan Ivić...(et.al); (prevod iz srbskega jezika Kristijan Musek Lešnik).- Ljubljana: Inštitut za psihologijo osebnosti, 2002
- **Razvojna psihologija:** Ljubljana : Znanstvenoraziskovalni inštitut filozofske fakultete,2004 (stran 278-281: Igra dojenčka in malčka, T. Kavčič; stran 394-406: Marjanovič Umek L. , Razvoj otroške risbe)
- **Razvoj in učenje predšolskega otroka:** Bernarda Nemec, Maja Krajnc-Ljubljana: Grafenauer založba, 2011
- **Kaj zmore vaš otrok:** odkrivajmo in razvijajmo otrokove naravne potenciale/ Miriam Stoppard; (prevedla Blaž Mesec in Polona Mesec). – Ljubljana: DZS, 1992,
- **Mišljenje in govor predšolskega otroka/** Ljubica Marjanovič- Umek.- Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1990